

Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет

МАТЕРІАЛИ

**III Міжнародної
науково–практичної конференції**

**„НАУКА, ОСВІТА, СУСПІЛЬСТВО
ОЧИМА МОЛОДИХ”**

Частина 1. Психолого-педагогічний напрям

**19-20 травня 2010 року
м. Рівне**

ББК 72

УДК 001+37+316.3
Н-34

**НАУКА, ОСВІТА, СУСПІЛЬСТВО ОЧИМА
МОЛОДИХ: Матеріали III Міжнародної науково-
практичної конференції студентів, педагогів,
психологів та молодих науковців. Частина 1.
Психолого-педагогічний напрям. – Рівне, 2010.– 200 с.**

Програмний комітет:

Постоловський Руслан Михайлович – канд.іст.наук, проф., ректор – **голова оргкомітету**

Поніманська Тамара Іллівна – канд.пед.наук, проф., проректор з наукової роботи РДГУ – **заступник голови оргкомітету;**

Гон Максим Мойсейович – докт.політ.наук, проф.;

Павелків Роман Володимирович – докт.психол.наук, проф.;

Пальчевський Степан Сергійович – докт.пед.наук, проф.;

Сяський Андрій Олексійович – докт.техн.наук, проф.;

Войтович Ігор Станіславович – канд.пед.наук, доц.;

Воробйова Ірина Анатоліївна – канд.пед.наук, доц.;

Галатюк Юрій Михайлович – канд.пед.наук, проф.;

Галуха Любов Юріївна – канд.іст.наук, доц.;

Каштан Сергій Степанович – канд.техн.наук, доц.;

Максимцев Юрій Романович – канд.фіз.-мат.наук, доц.;

Павелків Віталій Романович – канд. психол. наук, доцент

Черніговець Тетяна Іванівна – канд.пед.наук, доц.;

Черній Алла Леонідівна – канд.політ.наук, доц.

Рекомендовано до друку Вченою радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол №9 від 29.04.2010р.)

(невстановлену) структуру, а структура уроку прямо залежить від типу уроку, бо структура уроку – це сукупність, послідовність і зв'язок елементів (етапів), з яких він складається. Якщо нестандартний урок не матиме певної структури, то навчальний процес буде стихійним. В той же час структура повинна бути гнучкою, динамічною, яка відповідає меті, змісту уроку, віку і рівню розвитку учнів, методам і прийомам роботи [2, с.92].

Для більшості нестандартних уроків, як правило, характерні колективні способи роботи; цікавість до навчального матеріалу; значна творча складова; активізація пізнавальної діяльності; партнерський стиль взаємовідносин; зміна ролі вчителя; нестандартні підходи до оцінювання та ін. Звичайно, вибір типу уроку істотно полегшує підготовку і проведення учителем самого уроку, але за однієї умови, коли є чітко і коректно сформульовані цілі уроку.

На сьогоднішній день питання нетрадиційних уроків у трудовому навчанні розглядається досить вузько і причиною цьому є громізка праця вчителя при підготовці до заняття, незацікавленість учителя у проведенні даного типу уроків у зв'язку із зменшенням кількості годин відведених на предмет та ряд іншого. Серед педагогів Рівненщини у своїй практиці застосовують нетрадиційні методи навчання лише незначна кількість. Серед них: Возницька Т. В. та Жалобна В. М. – вчителі трудового навчання ЗОШ № 25 м. Рівного, Шуляк Р. М. – вчитель трудового навчання ЗОШ №18 м. Рівне, і саме тому ми вбачаємо перспективу розвитку даного типу занять у трудовому навчанні.

На основі вивченого стану використання нетрадиційних уроків нами розроблена методика їх використання на заняттях трудового навчання у 9 класі при вивченні розділу «Раціональне ведення домашнього господарства». Система містить 5 уроків (урок-гра «Юний повар», урок-екскурсія на підприємство громадського харчування, урок-телепередач «Знак якості» та «Смак», урок-конкурс «Дизайнер року»).

Для прикладу давайте розглянемо кілька із розроблених уроків. Урок-телепередача «Знак якості», на якому учні дізнаються про значення борошняних страв та виробів у харчуванні людини; борошно — основний продукт для приготування тіста, його гатунки, харчову цінність і якість, умови зберігання; вчать визначати доброякісність борошна за зовнішнім виглядом, запахом, смаком.

За тиждень до проведення уроку вчитель видає учням необхідну інформацію та завдання (підготувати по 100г пшеничного борошна I гатунку), визначає трьох експертів.

Урок умовно можна поділити на три етапи. На першому етапі (10хв.) вчитель разом із учнями у формі фронтальної бесіди пригадає самостійно опрацьований матеріал. Другим етапом буде визначення доброякісності борошна, на який відводиться 20хв. За першим столом в білих халатах розміщуються три експерти, на другому виставляють 5 зразків борошна I гатунку різних виробників. Учні роздаються карточки, що символізують голос за той чи інший варіант борошна. Експерти за допомогою спеціальних інструментів та приладів визначають доброякісність борошна та виставляють від 1 до 5 балів, залежно від відповідності вимогам до борошняних виробів. Тим часом учні теж оцінюють запропоновані зразки за допомогою зору, нюху та смаку. Кожен учень голосує за зразок, що сподобався йому найбільше. Заключним етапом (15хв.) буде підбиття підсумків, тобто підрахування голосів учнів та експертів, обґрунтування учнями свого вибору. Як підсумок уроку вчитель виставляє відповідні бали.

У результаті апробації розробленої системи занять на базі Млинівської районної гімназії, можна зробити висновок, що використання нетрадиційних уроків на заняттях трудового навчання сприяють підвищенню рівня знань учнів.

Список використаних джерел

1. Малафійк І.В. Урок в сучасній школі: питання теорії і практики: Кн. для вчителя. - Рівне, 1997. - 175 с.
2. Подласый И.П. Как подготовить эффективный урок. - Киев, 1989.
3. Фіцула М. М. Педагогіка. - К., 2000. - 564 с.

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ДИДАКТИЧНИХ ПРИНЦИПІВ ПРИ ВИКЛАДАННІ КУРСУ „ТЕХНОЛОГІЧНЕ ОБЛАДНАННЯ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ ТА ЙОГО ЕКСПЛУАТАЦІЯ”

Поліщук Наталія Володимирівна, канд.техн.наук, доцент

Рівненський державний гуманітарний університет

Майбутнім фахівцям спеціальності „Технологічна освіта (обслуговуюча праця)”, яка поєднує у собі знання, вміння і навички з трудового навчання, виробничих технологій і техніки, основ виробництва і підприємництва, інформатики і комп'ютерної грамоти, викладається дисципліна „Технологічне обладнання харчової промисловості та його експлуатація”. Мета її – формування в майбутніх учителів технологій і креслення знань про призначення, будову, принцип дії та умови експлуатації обладнання, що застосовується в харчовій промисловості, а також оволодіння ними практичними вміннями та навичками безпечної експлуатації сучасного технологічного обладнання.

Технологічне обладнання харчової промисловості надзвичайно різноманітне за номенклатурою, призначенням, робочим процесом, кінематичними і динамічними параметрами, технологічними і конструктивними характеристиками, приводними пристроями тощо. За характером технологічного процесу обладнання поділяється на: комплекси машин, призначені для товарної обробки продукції; піднімально-транспортне обладнання; механічне обладнання; холодильне обладнання; теплове обладнання; терезовимірвальне обладнання; системи контролю, керування; розрахунково-касове обладнання; допоміжне устаткування; торгівельні автомати; торгівельний транспорт.

Озброєння майбутніх фахівців з технологічної освіти знаннями з технологічного обладнання харчової промисловості та його експлуатації, а також вмінням застосувати ці знання в науці, техніці, школі, народному господарстві сприятиме розвитку інтелекту підрастаючого покоління України.

Головне призначення цієї дисципліни полягає в тому, щоб студенти змогли адаптувати себе і використати свої знання в сучасному високотехнологічному інформаційному суспільстві. Важливим критерієм розвитку як соціальної, так і культурної зрілості сучасної молоді є осмислення власного майбутнього, постійне професійне самовдосконалення та особистісне зростання. Тому для успішної реалізації дидактичних принципів під час

вивчення дисципліни „Технологічне обладнання харчової промисловості та його експлуатація” (ТОХПЕ) потрібний високий рівень підготовки педагога і наполеглива, активна, самостійна робота студента.

Сучасна дидактика, трактуючи навчання як процес передавання, засвоєння знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності, відповідно розглядає і систему його принципів, а саме: науковість, системність і послідовність, доступність; забезпечення зв'язку навчання з життям, високої свідомості й активності студентів, необхідної наочності, міцності засвоєння знань, умінь і навичок, індивідуального підходу до студентів, емоційного впливу на них [1, с.336]. Автори [2, с.20] розглядають такі принципи дидактики як: єдність наукової і навчальної діяльності кафедр і викладачів, участь студентів у науково-дослідницькій роботі, забезпечення активності і творчої самостійності студентів в навчальному процесі, органічна єдність теоретичної і практичної підготовки студентів на сучасному етапу розвитку науки і практики, систематичність і послідовність навчального процесу, поєднання абстракцій і наочності в навчальному процесі вищого навчального закладу.

Розглянемо зміст наведених вище принципів, а також наведемо особливості шляхів реалізації їх на заняттях з дисципліни “Технологічне обладнання харчової промисловості та його експлуатація”.

1. *Принцип єдності наукової і навчальної діяльності викладача і студентів.* Даний принцип вимагає від педагога постійної дослідницької роботи, а, отже, він має бути в курсі новинок сучасної науки і техніки, постійно оновлювати свій багаж знань у відповідній галузі. Як наслідок, викладач буде формувати знання студентів в дослідницькому плані, використовуючи результати власних досліджень і висновки з них; при цьому педагог виступає як учасник наукового прогресу, а студенти під час такого навчання будуть бачити могутність людської думки, знайомитися з різними методами досліджень, проникати в історію їх становлення. Навчальний процес, який здійснюється таким педагогом-дослідником, будується на творчому підході до науки та техніки і тому є головним джерелом формування нових дослідницьких інтересів у студентів, а також засобом закріплення і розвитку тих творчих інтересів, які склалися в них ще в школі [2].

В процесі *науково-дослідницької роботи* студент самореалізовується і тому педагогу потрібно проявити значну увагу до нього, вчасно надати консультаційну допомогу, тобто проявити *індивідуальний підхід* до кожного студента, враховуючи їх конкретні знання, вміння і можливості, а також допомогти їм організувати самостійну роботу.

Для реалізації даного принципу на заняттях з ТОХПЕ викладачу потрібно щорічно поновлювати інформацію, за допомогою якої він готується до занять, знати новинки в області обладнання харчової промисловості та побутової техніки, а також особливості та інновації сучасних національних і закордонних фірм виробників такого обладнання, виробництва якого набуло надзвичайно інтенсивного розвитку. Кожне таке обладнання потребує сучасних знань з різних галузей науки (фізики, техніки, креслення, математики, біології, хімії, екології тощо). Розуміючи такий взаємозв'язок різних наук при вивченні даної дисципліни студент неодмінно приєднується до творчого пошуку, науково-дослідницької роботи, написанню реферату, курсової роботи, виступу з доповіддю тощо. Студент повинен чітко усвідомлювати, що існує тісний зв'язок між здобутими у вузі знаннями і вміннями та подальшим працевлаштуванням. Такі творчі, дослідницькі знання стануть у нагоді як у школі (організувати учнів у творчі гуртки, виконувати експериментально-демонстраційні роботи), так і на виробництвах харчової промисловості.

Для реалізації науково-дослідницької роботи з дисципліни ТОХПЕ студентам можна запропонувати такі теми: „Енерго- і ресурсозбереження під час експлуатації обладнання харчової промисловості”; „Порівняльний аналіз часу і енергозатрат під час приготування різних продуктів в мікрохвильовій печі і газовій духовці”; „Історичний екскурс щодо виробництва холодильного обладнання” тощо.

2. *Принцип свідомості, активності, творчої самостійності студентів у навчальному процесі,* який передбачає осмислене, ініціативне бажання вчитися, адже, не можна навчити того, хто не хоче навчитися. Сучасні студенти повинні прагнути до активного пошуку в навчанні, а також у самостійному аналізі отриманих фактів – лише самі слабкі студенти можуть обмежитись готовими знаннями, які їм дали на лекціях, практичних, лабораторних; студент повинен прагнути до пізнавальної діяльності, до розширення своїх знань; він повинен стати спеціалістом, який вільно і творчо може застосувати, і, коли потрібно, відстоювати на практиці отримані від педагогів і добуті самостійно наукові знання.

У роботі викладачів вузів склалось два напрямки: 1) проводити заняття так, щоб викликати у студентів жаду пошуку, прагнення самостійно знайти матеріал, перевірити розрахунки, поставити експеримент; 2) дати студентам систематичні знання, „вчитати” все від першого до останнього пункту програми, а від студентів вимагати повного запам'ятовування [2].

Ці два радикальні погляди потрібно розумно поєднати, адже не можна розвинути в студентів наукове мислення і професійний творчий підхід до знань, умінь самостійно використовувати ці знання в майбутньому (в школі чи на виробництві) для вирішення конкретних задач, якщо в нього не має міцних основ знань. Потрібно спочатку дати чіткі і повні знання, включаючи найменші деталі, а тоді, на основі базисних знань, ставити питання таким чином, щоб змусити студента творчо мислити і викликати бажання до самостійного пошуку. Щоб такий підхід можна було реалізувати на лекціях необхідно давати основи знань (образно кажучи „залити фундамент” знань), а на практичних, лабораторних і семінарських заняттях стимулювати студента повністю проявити свою творчу, самостійну, дослідницьку, експериментальну роботу, тобто педагог має застосовувати проблемний підхід на таких заняттях.

Студент перш за все повинен усвідомити, що він уже ввійшов у доросле життя, а тому поставитися з повною відповідальністю і серйозністю до свого теперішнього, а згодом і майбутнього існування. Він має розуміти цінність своїх знань, межі застосування їх у майбутньому житті (як професійному, так і для своїх життєвих потреб). У деяких студентів існує думка, що їм дають багато дисциплін, які їм не будуть потрібні в майбутній діяльності після навчання. Це хибне твердження потрібно усунути з їхніх голів, адже у житті як на довгій ниві, тим більше, що ніхто не знає як воно складеться завтра, а тим більше в майбутньому. При такому шаленому темпі життя, інтенсивному науково-технічному прогресі фахівцям потрібно постійно самоутверджуватись, удосконалюватись, навіть перекваліфікуватись, тобто здобувати все більше і більше знань, щоб бути думаною і ерудованою особистістю та знайти своє місце в житті.

Наприклад, на лекції при вивченні теми „Інфрачервоні та надвисокочастотні апарати харчової промисловості” потрібно подати будову, конструкцію такого обладнання, вказати їх головні пристрої і різницю між ними, з’ясувати принцип роботи таких пристроїв. У такому випадку ще недоцільно залучати студентів до творчого процесу аналізу даної теми, але необхідно наголосити на потребі більш глибокого вивчення даної теми, оскільки під час лабораторного заняття потрібно дослідити особливості нагрівання харчових продуктів у Нвч- і Іч-печах, їх переваги і недоліки. Зрозуміло, що в цьому разі студенти зацікавляться і самостійно розглянуть науковий аспект даного питання, щоб на лабораторному занятті проявити свій розумовий рівень і ерудицію та, відповідно, отримати високу оцінку їхніх знань.

3. Принцип єдності теоретичної і практичної підготовки студентів на сучасному рівні розвитку науки, практики і життя.

Практична зрілість передбачає перш за все те, що майбутній спеціаліст має володіти інтелектуальними науковими і професійними навичками, а також уміти творчо застосовувати набуті у вузі теоретичні наукові знання до конкретної практичної діяльності [2]. Звісно, лекція не дає студентам вмінь і навичок, але вона сприяє формуванню в студентів важливих уявлень про зв’язок теорії з практикою, на основі яких набуваються потім практичні вміння і навички на практичних або лабораторних заняттях. Отже, майбутній спеціаліст повинен добре знати теорію і володіти практикою, вміти вносити свій вклад в науку і техніку, поєднувати їх у своїй діяльності, не тільки професійній, але і в інших сферах, зокрема в побутовому житті.

Дисципліна ТОХПЕ має широкий спектр зв’язку не тільки з педагогічним напрямком, але й з різними галузями виробництва, а найголовніше тісний зв’язок з життям. У наш час технологічне обладнання харчової промисловості здійснює суттєвий вплив на життя та діяльність людства. Насичення України ресторанами, кафе, їдальнями, закусоочними, домашніми кухнями тощо набирає дуже широкого масштабу. Досить поширеними також є виробничі (заготівельні фабрики, які виготовляють напівфабрикати, готові кулінарні вироби, соуси, заправки і кондитерські вироби для підприємств громадського харчування, а також спеціальні самостійні овочеві, м’ясні та рибні цехи, які виробляють відповідні напівфабрикати) і торговельні підприємства (магазини-кулінарії та напівфабрикатів, магазини-кафе, кіоски, супермаркети). Всі ці підприємства оснащені потужними установками для обробки харчових продуктів або ж елементарним побутовим тепловим обладнанням. Сучасна капіталістична дійсність кардинально змінила виробничі технології, а виробництво продуктів харчування на підприємствах або в домашніх умовах є чи не найголовнішою складовою науки про харчування та промислової технології виготовлення страв. Питання збереження якості, вітамінного та поживного складу продуктів і приготовлених страв під час теплової обробки при мінімумі затрат енергоресурсів є досить актуальним у наукових харчових галузях, в яких працює багато відомих вчених.

4. Принцип послідовності, систематичності, доступності під час навчального процесу.

Ще Ян Амос Коменський у „Великій дидактиці” писав, що „всі заняття повинні розташовуватися таким чином, щоб наступні завжди опирались на попередні, а попередні закріплювались наступними” (Коменський Я.А. Избранные пед. соч. – М., 1939, т.1., с.181).

Послідовність може бути різного характеру, але найбільш чиним вона проявляється як перехід від менш складного до більш складного матеріалу, а при систематичному навчанні така послідовність забезпечується автоматично. Дуже важливо, щоб знання давались у певній хронології, оскільки логічний набір відомостей і фактів позбавляє науку її змісту, а безсистемність створює труднощі у сприйнятті і засвоєнні матеріалу. В цьому випадку важливу роль відіграють міжпредметні зв’язки.

Наприклад, не володіючи основами таких дисциплін як фізика, машинознавство, електротехніка, креслення, математика тощо, надто важко розібратись в будові, принципі дії, функціональних можливостях харчових установок, їх схемах, зробити обрахунки енерго- і ресурсозатрат обладнання харчової промисловості. Та, на жаль, така послідовність викладу дисциплін не завжди дотримується у вузі. Адже викладачі повинні готувати спеціаліста не з великими, але не систематичними знаннями, який буде нездатним творчо застосувати наукові знання на практиці, а творчо мислячого з фундаментальними здібностями, який зможе в життєвій і виробничій практиці застосувати свою здатність практично мислити, активізувати учнів чи обслуговуючий обладнання персонал своєю пізнавальною і перетворювальною діяльністю.

Крім послідовності і систематичності викладу знань, потрібно забезпечити і їх доступність студентам. З цією метою педагог має провести значну роботу з забезпечення наявності навчальної і робочої програми та організації самостійного навчання студента. Для цього, поступово поповнюючи і відпрацьовуючи навчальний матеріал, педагог повинен конструювати курс лекцій у вигляді друкованих або електронних конспектів чи повних текстів, які потім необхідно видати у вигляді підручників або навчальних посібників. В цьому випадку навіть при малій кількості годин, які виділяються на викладання дисципліни, як викладач, так і студент підстраховані матеріалом з самостійного опрацювання. У разі, якщо студент чогось не зрозумів, чи не встиг занотувати під час заняття, він у будь-який час може взяти такий підручник чи посібник і допрацювати матеріал за консультаційної допомоги викладача, або ж взагалі вивчити самостійно.

Наявність такого навчального підручного конспекту лекцій є просто необхідним з ТОХПЕ, оскільки матеріалу пропонується надто багато, він є доволі складним, та ще й стрімко змінюється – удосконалюються конструкції, змінюється дизайн, з’являються нові моделі з новими функціональними можливостями. Саме на таких новаціях в науці і виробничій практиці необхідно зупинитись на заняттях і, звісно, пояснити весь необхідний матеріал не вистачає часу. Ось тут у пригоді стане такий підручний матеріал, в якому наявна схема, зовнішній вигляд, будова, принцип дії, технічні й споживчі характеристики того чи іншого обладнання, з яким може розібратись студент самотужки і зробити необхідні висновки. Враховуючи вимоги життя і динаміку змін профілю спеціаліста педагогу необхідно своєчасно виключати застарілий і зайвий матеріал.

Потрібно також наголосити, що заняття, проведені в короткій термін, є малопродуктивними, оскільки студент має працювати на протязі всього семестру послідовно і систематично. Рівномірна, раціональна і постійна робота над предметом на протязі семестру дає можливість глибоко і основоположно оволодіти ним.

Крім лекційних, практичних і лабораторних занять доцільно проводити семінарські заняття, аудиторний захист індивідуальних навчально-дослідних робіт, конференції тощо, на яких студент зможе публічно проявити

свою творчу і самостійну працю, оскільки найбільш продуктивними є ті знання, які здобуті самостійно. А педагог у таких випадках зможе допомогти спрямувати таку роботу студента в правильне русло, якщо він цього потребує.

Педагог має проводити тематичні консультації по надто складних питаннях, залучати студентів до наукової роботи на кафедрі, щоб вони брали участь у наукових дискусіях. Така творча самостійна робота буде доцільною і після вивчення дисципліни, щоб студент зміг повернутися до раніше засвоєних знань, повторити і переосмислити їх.

Дисципліною ТОХПЕ такі види самостійної роботи передбачені. Зокрема, студенти працюють над індивідуальними навчально-дослідними завданнями, пишуть реферати, курсові роботи, готують доповіді, проводять різні розрахунки тощо. Вони мають можливість виступити публічно з напрацьованим матеріалом або ж проконсультуватись з фахівцем.

Результатом такого процесу навчання, звісно, будуть *міцні знання, вміння і навички*, які завжди будуть у нагоді для майбутньої високоосвіченої особистості.

5. Принцип поєднання абстракції, конкретності й наочності на заняттях.

Сучасні педагоги відходять від розуміння наочності лише як ілюстративності. Наочність безпосередньо пов'язана з абстрактним і конкретним мисленням здатна якісно підняти його рівень. Організація наочного сприйняття студентів – це організація складного розумового процесу, аналізу явища, що спостерігається, розглядуваного об'єкту. Широке використання в навчальному процесі предметної, образної наочності розвиває аналітичне мислення, формує в студентів уміння образно виражати свої думки. Навчальний процес, якщо його розглядати в загальному вигляді, проходить таким же шляхом, як процес людського пізнання [2].

Пізнання – це процес, в якому абстрактне і конкретне пов'язані воедино. Мета пізнання – не тільки засвоїти закономірності дійсності, але, по можливості, і пояснити з їх допомогою всі явища, які відбуваються навколо нас. У процесі мислення людина, як правило, виділяє лише те, що її цікавить. У такому аспекті наочне, безпосереднє уявлення про об'єкт звужується до абстракції, яка, як правило, бідна за змістом. В подальшому процес пізнання рухається від абстрактного до конкретного, останнє вже виступає як знання суттєвих властивостей і якостей об'єкта, внутрішніх його закономірностей і протиріч. Тому абстрактне виступає способом теоретичного відображення пізнання конкретного. Сходження від абстрактного до конкретного є всезагальною формою розгортання наукового знання, систематичним відображенням об'єкта в поняттях [3, с.11].

Наведемо приклад переходу від абстрактного до конкретного мислення з відповідним супроводом наочності під час вивчення теми „Подрібнювальне обладнання харчової промисловості та його експлуатація”. На лекційному занятті можна розглянути загальні поняття, демонструючи за допомогою наочних посібників подрібнювальне обладнання, наприклад, м'ясорубок, зупиняючись лише на загальній будові, принципу дії обладнання. На наступному етапі лектор може запропонувати студентам самостійно, використовуючи навчальний посібник-конспект лекцій, виконати більш глибокий аналіз подрібнювального обладнання: розглянути різні види м'ясорубок, занотувати їх технічні і споживчі характеристики, порівняти переваги і недоліки, а також функціональні можливості м'ясорубок різного виробництва тощо, тобто розглянути більш конкретний матеріал, який дозволить уже зробити порівняльний аналіз та дійти певних висновків.

Розглянути конкретний матеріал теми, що вивчається, доцільно і на лабораторному чи практичному занятті, оскільки тут студенти не тільки мають наочність в інструкції чи посібнику, але можуть розібрати обладнання, подивитись його будову, запустити апарат в дію, оцінити якість оброблених продуктів, обчислити затрати часу і електроенергії під час роботи, порівняти ці ж показники з роботою обладнання іншої конструкції чи іншого виробника тощо.

Звісно, вузівське викладання не може бути лише вербальним і спиратись на абстракції, воно має бути і наочним. Тому важливою дидактичною і методичною проблемою є поєднання абстрактної і конкретної наочності в навчальному процесі і перетворення наочності в один із засобів досліджень абстрактного, що в свою чергу приведе до підвищення ефективності навчання [2].

Потрібно також врахувати емоційний стан як у студентів, так і в педагога; в залежності від нього виникає або інтенсивне засвоєння матеріалу, чи ж навпаки проявляється малопродуктивна праця. Особливо варто звернути увагу на поміркованість емоцій під час використання наочності; тут потрібно вміло і вчасно застосовувати наочність і сучасну комп'ютерну техніку. Має бути чітко відпрацьований алгоритм такої подачі матеріалу, бо нерідко викладач не в змозі одночасно подавати і словесний і наочний комп'ютерний матеріал. При найменшій заминці увага студентів розсіється і потрібно затратити якийсь час, щоб привернути їх увагу. Зрозуміло, що після цього логічність викладу матеріалу в педагога теж знизиться. Найкращий варіант – це роздаткова наочність, яка у кожного студента перед очима і до якої він може у будь-який час повернутись, якщо в цьому виникне потреба.

Отже, всі вказані вище принципи дидактики реалізуються в процесі вивчення дисципліни ТОХПЕ в певному взаємозв'язку, доповнюючи один одного. Але як би педагоги не намагалися застосовувати та поєднували дидактичні принципи і методи навчання в його процесі необхідна головна умова – бажання студента навчитися, його творча і самостійна ініціатива в досягненні мети.

Список використаних джерел

1. Степанов О.М., Фіцула М.М. Основи психології і педагогіки: Навчальний посібник. – К.: Академвидав, 2006. – 520 с.
2. Рувинский Л.И., Кобыляцкий И.И. Основы педагогики. – М.: Просвещение, 1985. – 224 с.
3. Андрущенко И.В., Вусатюк О.А., Линецкий С.В., Шуба А.В. Философский словарь. – К.: А.С.К., 2006. – 1056с.

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ДОКУМЕНТОЗНАВЦІВ ЗАСОБАМИ ПЕДАГОГІЧНИХ ІННОВАЦІЙ

Попчук Олена, викладач

Рівненський державний гуманітарний університет

Традиційні технології навчання, як доведено сучасними науковцями, мають неповний вплив на процес розвитку високого рівня загальної, і особливо, професійної культури майбутнього фахівця. Під професійною

ЗМІСТ

ПСИХОЛОГО – ПЕДАГОГІЧНИЙ НАПРЯМ

Hal Rice, M. Sue Sroda. A Brief History of CTLT at Murray State University	3
Shankovs'ka Vasylyn, Zubilevych Maryna. The training of bachelors at humanitarian university departments in the USA and Great Britain	3
Абібуллаєва С. М. Наукові підходи до вивчення педагогічного мислення в контексті професійного становлення особистості майбутнього вчителя	4
Андронович Л.Н., Дубинина Д.Н. Разнообразие приемов обучения пересказа литературных произведений как средство повышения эффективности формирования у дошкольников связной речи	7
Бакшиш Евеліна, Заредінова Е. Р. Підготовка вчителя до особистісно-орієнтованого виховання молодшого школяра	8
Баланович Ганна, Белешко Д.Т. Розробка методичного посібника: Курс за вибором «Подільність цілих чисел»	9
Баранова С. Н, Стреха Е.А. Ознакомление старших дошкольников с организмом человека в процессе дидактических игр	11
Бекирова Адиле Рустемовна Особенности формирования основ гражданской культуры младших школьников в школах автономной республике Крым	12
Бенедюк Т.М., Зайченко Ю.А., Твердохліб І.А. Використання комп'ютера на уроках математики	15
Берник Іванна, Янцур М.С. Формування професійної спрямованості учнів основної школи з врахуванням соціонічних типів особистості	17
Блащинская И. А. Состояние владения старшими дошкольниками словарем русского и белорусского языков в ситуации близкородственного двуязычия.	18
Богданова Ганна, Ротерс Т.Т. Інтерактивні технології навчання вчителів фізичної культури у післядипломній педагогічній освіті	20
Бородач Татьяна, Дубинина Д.Н. Обогащение и активизация словаря детей дошкольного возраста	21
Бородич Ирина, Горбатова Е.В. Использование книжной иллюстрации как средства развития творчества у детей дошкольного возраста	21
Вербець Олександр, Тарасенко В.І. Соціально-психологічні проблеми поглиблення якості освіти	22
Вербіцький П.М., Кирильчук Ю.В. Методика розвитку технічних здібностей в учнів на заняттях з професійного навчання (за професією токаря)	23
Войтик Т. П., Стреха Е.А. Организация игр с природными материалами детей младшего дошкольного возраста в практике работы дошкольных учреждений	25
Войтович І.С. Використання форумів у педагогічній діяльності.	25
Войтович Оксана Формування міжпредметних компетентностей учнів ЗОШ	27
Галатюк Михайло Дидактичний зміст навчально-пізнавальної компетентності у шкільній освіті.	28
Галатюк Тарас Формування навчальної діяльності у процесі з розв'язування фізичних задач.	30
Ганжа М. Проектування функціональної моделі естетичного виховання молодших школярів засобами дизайну	31
Гаюк Андрій, Сингаївський Д.В. Використання інтерактивних аудіовізуальних засобів у процесі трудового навчання старшокласників	33
Гладун Тетяна Індивідуалізація навчання учнів засобами інформаційних технологій.	34
Гнедко Наталія, Белешко Д.Т. Основні принципи реалізації допрофільної підготовки.	36
Гомонай Іванна, Дичківська І.М. Принципи добору матеріалу з народного декоративно-прикладного мистецтва для роботи з дошкільнятами.	37
Гордєєва Ольга, Вербець В. В. Проблеми підготовки педагогів-балетмейстерів дитячих хореографічних колективів у вищих навчальних закладах.	39
Горобець Т. В. Сучасні технології зі слухання музики в дошкільних навчальних закладах у контексті підготовки до практики студентів педагогічних коледжів.	40
Давидюк Людмила, Янцур Л.А. Формування у дошкільників інтересу до декоративної діяльності за мотивами українських народних промислів.	43
Дмитришина Надія Національне виховання в українській педагогічній думці.	45
Єфремов С.В. Здійснення професійно спрямованої науково – дослідної роботи студентів у наукових гуртках у позааудиторний час у вищих навчальних закладах України у 80–90 роки ХХ століття.	46
Заблюцька Ірина, Гроть Л. В. Особливості навчання монологічного мовлення школярів в середній ЗОШ.	47
Заредінова Е.Р., Алієва Е.Н. Характеристика інноваційних технологій як засіб формування творчої активності учнів.	48

Заячківська М.В. Виховання дітей старшого дошкільного віку в різновікових групах: сучасні теоретико-методичні підходи.	51
Зінченко П.А., Твердохліб І.А. Використання мультимедійних технологій в навчальному процесі під час повторення навчального матеріалу.	52
Зиядинова Рияна, Заредінова Е.Р. Подготовка молодых педагогов к работе с одаренными детьми.	54
Зубілевич М.І., Концимал І.П. Особливості впровадження проектно-методики на уроках англійської мови на початковому ступені навчання в ЗОШ.	55
Зубілевич М.І., Павлуш Наталія. Сугестопедичний підхід до процесу викладання іноземної мови у середній ЗОШ на старшому етапі навчання.	57
Івашенко А.А., Твердохліб І.А. Основні етапи розвитку та використання комп'ютерно-орієнтованих засобів навчання.	58
Карпович О. А., Стреха Е. А. Методика ознакомления детей старшего дошкольного возраста с лекарственными растениями.	60
Кашицька Ольга, Малиновська Н.В. Виховання економічної культури у дітей старшого дошкільного віку.	61
Кирильчук Зоряна, Суржук Т.Б. Роль текстологічних знань у навчанні молодших школярів зв'язних висловлювань.	63
Кіась Аліна, Долинська Л.В. Формування ефективних копінг-стратегій вчителів активними соціально-психологічними методами навчання.	64
Козаченко І.А. Основные характеристики содержательно-процессуального подхода в учебном процессе.	66
Коломієць Н.М. Концепція та засоби особистісно зорієнтованого підходу у навчанні іноземних мов.	68
Колтович О.В., Стреха Е. А. Экологическая сказка как средство формирования экологических представлений у детей старшего дошкольного возраста.	69
Конько Юлія, Самсонок Н.Ф. Критичне мислення – основа формування особистісної позиції дошкільника.	70
Корецька Наталія, Горобаха Н.М. Інтеграція різних видів діяльності як засіб сенсорного виховання дітей третього року життя.	71
Костолович М.І. Зміст, форми й методи активізації творчого потенціалу підлітків у процесі краєзнавчої роботи.	73
Кравчук Тетяна, Павлова Н.С. Сучасні інтерактивні технології у процесі навчання інформатики.	74
Красько Надія, Малиновська Н. В. Педагогічні умови формування усвідомленого ставлення старших дошкільників до своїх прав та обов'язків.	75
Круглик О. В., Коваль В.В. Методика формування методів наукових досліджень у процесі вивчення математики.	77
Крук Сергій Іванович, Козяр Михайло Миколайович. Педагогічні умови формування толерантності у особового складу підрозділів з надзвичайних ситуацій.	79
Кучмистенко Е.Л., І.В.Житко. Взаимодействие детского сада и семьи в процессе математического развития детей старшего дошкольного возраста.	79
Левченко Діна, Тарасенко Г.С. Роль мистецтва у формуванні екологічної свідомості особистості: аксіологічний аспект.	81
Логвинюк Наталія, Бляшевська А. В. Інтерактивні технології формування професійно спрямованої іншомовної комунікативної діяльності майбутніх економістів.	83
Лотоцька Інна, Вербець В.В. Проблеми діагностики соціального потенціалу студентів.	83
Мазурок Оксана, Михальчук Н.О. Педагогічні умови формування професійної компетентності в майбутніх вчителів іноземних мов.	84
Малишевська С., Сингаївський Д.В. Формування профорієнтаційних знань учнів 8-9 класів в процесі трудового навчання з використанням ігрових методів.	86
Матвеєнко А. Н., Стреха Е. А. Народные приметы как средство ознакомления детей старшего дошкольного возраста с природой.	87
Мащенко Вікторія, Суржук Т.Б. Формування мовленнєвої здібності учня початкових класів.	87
Менумерова Фериде, Заредінова Э.Р. Специфика педагогического общения учителя.	90
Мисник С.А., Стреха Е. А. Ознакомление детей старшего дошкольного возраста с птицами ближайшего природного окружения.	91
Мойсюк Русана. Гендерні аспекти виховної діяльності релігійних організацій західної України початку ХХ століття.	92
Мусаєва З.Р. Педагогические условия приобщения детей старшего дошкольного возраста к народным традициям средствами этнографической культуры.	94
Мустафаєва З.И. Эффективные формы взаимодействия дошкольного учреждения и семьи в процессе физического воспитания дошкольников.	96
Ніжегородцев В., Грищенко Г.О. Формування вмінь та навичок у навчально-дослідній роботі	

студентів курсу спеціального фізичного практикуму.	97
Нечай С.П. Нові пріоритети моделі музично-педагогічної підготовки майбутніх вихователів дошкільних закладів.	98
Носяр О.В., Янцур Л.А. Формування художнього образу в образотворчій діяльності старших дошкільників.	100
Облівач Аліна, Заредінова Е.Р. Засоби навчання нового покоління запит сучасної освіти.	101
Остапчук Вікторія, Бігунова С.А. Використання інтерактивних технологій на молодшому етапі загальноосвітньої школи при вивченні англійської мови.	102
П'янкowska Інна, Голубєва М. О. Провідні тенденції європейської освіти у підготовці учителів у ВНЗ Німеччини.	103
Павелків К.М. Загальна і професійно-педагогічна культура вчителя: сутність та специфіка.	105
Павлова Н.С. Формування компетентної особистості через впровадження у процес навчання веб-квестів.	107
Пічурова Катерина, Сварковська Л.А. Характеристика рухової активності дітей третього року життя.	108
Поліщук Валентина, Кирильчук Ю. В. Формування знань учнів 8-9 класів на заняттях трудового навчання з використанням нетрадиційних уроків.	109
Поліщук Н.В. Особливості реалізації дидактичних принципів при викладанні курсу „Технологічне обладнання харчової промисловості та його експлуатація”.	110
Попчук Олена. Формування професійної культури майбутніх документознавців засобами педагогічних інновацій.	113
Ребенок Е. А., Заредінова Э.Р. Технологія інтерактивного навчання.	115
Романович Ольга, Косарева О. І. Педагогічні умови формування гендерних ролей в процесі соціалізації дітей старшого дошкільного віку.	117
Руль Анна, Янцур М. С. Формування професійних намірів в учнів старшої школи в процесі трудового навчання на основі індивідуального підходу.	118
Русин В., Дичківська І.М. Рухливі ігри як засіб всебічного розвитку дітей дошкільного віку.	120
Савенюк Тетяна, Белешко Д.Т. Методика навчання студентів математичних спеціальностей загальним методом розв'язування планіметричних задач.	120
Семерня О. М., В.В.Пака. Інформаційні підходи організації навчально-пізнавальної діяльності старшокласників з фізики.	122
Семещук Андрій, Янцур М.С. Використання сучасних інформаційних технологій в процесі графічної підготовки молодших спеціалістів технічного напрямку.	126
Сергеева Е.В., Нога И.В. Создание и апробация электронного учебника «Информационные технологии в биологических исследованиях».	127
Смайлова А.С. Розвиток в учнів інтересу до вивчення іноземної мови засобами проблемних завдань.	128
Соломонян Наїра, Косарева О.І. Педагогічні умови формування позитивного я-образу у дітей старшого дошкільного віку.	131
Суботюк Валентина. Проблеми екологічного виховання особистості в історії шкільної освіти і педагогічної думки.	132
Сьох Я. В., Коваль В. В. Методика організації та проведення позакласної роботи у класах з поглибленим вивченням математики.	134
Ткаченко Юлія, Стучинська Н.В. Контроль знань та вмій студентів вищих медичних навчальних закладів засобами інформаційно-комп'ютерних технологій у процесі вивчення фізико-математичних дисциплін.	135
Тригуб Любов Михайловна. Педагогические аспекты формирования коммуникативной компетентности дошкольников в условиях двуязычия.	137
Тульська Оксана. Самовдосконалення як один із шляхів формування професійної культури майбутніх екологів.	138
Усенко Роман Станіславович. Формування інформаційно-комунікативної компетентності студентів.	140
Устінова Вікторія, Засєкіна Т.М. Особливості критичного мислення як методу навчання в сучасній школі.	141
Федорчук Юлія, Бігунова С. А. Шляхи підвищення швидкості ознайомлювального читання англійською мовою.	142
Фирсова Н., Воловик А.К. Глобализация европейской системы высшего образования.	143
Філіппова Лариса. Методика проведення лекційних занять з хімії для студентів фармацевтичної галузі.	144
Хайруллаева Диляра Энверовна. Теоретические основы ознакомления дошкольников с изобразительным искусством в процессе посещения музея.	146
Харкавців Ірина, Ковальчук В. Ю. Застосування нових інформаційних технологій і засобів навчання як один із напрямів розвитку педагогічної творчості.	148

Хоронжевський О.М. Температурно-повітряний режим навчальних майстерень та гігієнічні вимоги.	150
Чудзюк Галина, Вербець В. В. Формування морально-етичного потенціалу студентів в контексті особистісно орієнтованого виховання.	151
Шевцова Наталья Пантелеевна. Педагогическая оценка эмоционального состояния дошкольников в процессе индивидуального подхода.	153
Шкловчик О.А., Стреха Е.А. Экологическое воспитание детей старшего дошкольного возраста в процессе реализации метода проектов.	155
Шкопителько Сільвія, Поніманська Т.І. Педагогічні умови формування здорового способу життя у дітей дошкільного віку.	156
Шурин Олена. Гуманістична поведінка як невід’ємна особистісна риса майбутніх учителів.	157
Юрчук Олексій, Поніманська Т.І. До проблеми наступності у фізичному вихованні старших дошкільників та молодших школярів.	158
Аджалимова Э. Р., Харахады С.И. Психофизиологические механизмы овладения чтением.	159
Адаманова Ельзара, Заредінова Е.Р. Зміст та сутність поняття «інтерес» у психолого-педагогічній літературі.	161
Багай Б.М., Павелків Р.В. Психологічні особливості розвитку Я-концепції молодшого школяра.	162
Бакал Анатолій. Подолання психологічних бар’єрів як передумова успішної діяльності майбутнього фахівця.	163
Богушевич Татьяна, Горбатова Е.В. Развитие творческих способностей старших дошкольников в условиях кружковой работы.	164
Грицай Яна, Бушусв Т.В. Розвиток Я-образу професіоналу на етапі фахової підготовки.	165
Гріньова О.М. Теоретичний аналіз проблеми української ментальності в психологічній літературі.	166
Дук Н.И., Шебеко В.Н. Формирование мотивации двигательной активности дошкольников в условиях игровой деятельности.	167
Илькова Н. В. Развитие познавательных возможностей младших школьников.	168
Карнаух Володимир, Савуляк В.О. Вживання підлітками слабоалкогольних напоїв як чинник формування адикцій.	169
Касаткіна О.В. Психолого-педагогічні умови формування мотивації досягнення студентів на заняттях іноземної мови.	170
Кислинська Ганна, Дейниченко Л.М. Особливості прояву адаптивності студентської молоді залежно від релігійних орієнтацій.	172
Кравцов О.Г. Мотивационной тенденции к агрессии как фактор деливентго поведения несовершеннолетних правонарушителей.	173
Кулаков Р.С. Психологічні аспекти та бар’єри професійного самовизначення у ранньому юнацькому віці.	174
Лабінська С.М. Розвиток рівня домагань підлітків залежно від типу сімейних відносин.	176
Мазорчук І., Павелків В.Р. Теоретико-методологічні аспекти дослідження агресії та агресивності.	177
Майнінна І.Н. К вопросу о проблеме оценки глубинных индивидуально-психологических характеристик восприятия человека по выражению его лица.	178
Максимов А.А. Компьютерно-игровая зависимость сквозь призму неклассической психологии.	178
Марчук В.А., Павелків Р.В. Психологічні особливості розвитку особистісної рефлексії в пізнавальній діяльності підлітків.	179
Майнінна І.Н. Новый подход к изучению личности: связь экзистенциальных и индивидуально-психологических характеристик личности.	181
Ожоганич М.М., Михальчук Н.О. Складові комунікативної компетенції старшокласників.	182
Отлич Дарія, Бушусва Т.В. Психологічна сутність копіngu.	183
Павелків В.Р. Теоретичний аналіз психології агресії та агресивності у зарубіжній літературі.	183
Палагнюк В., Ямницький В.М. Професійна адаптація викладача-початківця педагогічного ВНЗ як психологічна проблема.	185
Ренке Сергій Олександрович. Образ професійного психолога в свідомості студентів.	186
Рябкіна О.К., Пов’якель Н.І. Гендерні особливості формування конфліктної компетенції в юнацькому віці.	188
Сейдаметова С.И. Особенности личности и качество жизни больных в травматологии и ортопеди.	189
Серко Володимир, Руденко Н.М. Психологічні умови розвитку конфліктологічної компетенції студентів.	191
Ходин Виктор, Гордеюк О.В. Влияние внутрисемейных факторов на формирование личности старшего ребенка.	192
Хомич Іванна, Павелків Р.В. Особливості формування ставлення до свого Я в учнів молодшого шкільного віку.	193
Шабалина Виолетта, Бежанова Н.Л. Критериальная характеристика уровня сформированности общеучебных интеллектуальных умений младших школьников на уроках чтения.	194
ЗМІСТ.	197

Наукове видання

„НАУКА, ОСВІТА, СУСПІЛЬСТВО ОЧИМА МОЛОДИХ”

**Матеріали IV Міжнародної
науково–практичної конференції
студентів та молодих науковців**

**17–18 травня 2010 року
м. Рівне**

Відповідальний за випуск –
Комп'ютерна верстка –

Формат 60*84/16. Папір офсетний. Гарнітура Times New Romans.
Друк різнографний. Ум. друк арк. 32. Замовлення № 97 /1. Тираж 300 прим.

*Віддруковано засобами оперативної поліграфії ПП Самборський І.О.,
вул. Толстого, 3, м. Рівне, Україна, 33028.*